

Commentaar op inleiding van Couvreur

H.A. Udo de Haes

Centrum voor Milieukunde Rijksuniversiteit Leiden,
tevens vicevoorzitter Commissie Gebruik Buitengebied van de Raad voor het Natuurbe-
heer

Een eerste punt is dat de bezinning op de milieubelasting door het toerisme door de ANVR noodzakelijk wordt geacht; dat is een goede zaak. Daarbij wordt bewust niet meer gewacht op internationale initiatieven, maar wordt gekozen voor een initiërende rol vanuit ons land; ook dit valt te prijzen.

Dat de Nederlandse toeristenindustrie inderdaad nog wel meer milieuvriendelijk kan worden wil ik toelichten met een enkel voorbeeld. Nadat informatie bekend werd over hotels op kritieke plaatsen in het oostelijk Middellandse Zeegebied, vooral i.v.m. de bedreiging voor zeeschildpadden, werden deze door Duitse reisorganisaties als reisdoel geschrapt. Daarop werden ze direct door een grote Nederlandse reisorganisatie overgenomen, en daarin is nog steeds geen verandering gekomen.

Door Couvreur wordt vastgesteld, dat de nota van de Raad voor het Natuurbeheer sterk de nadruk op mobiliteitsbeperking legt. Dat gebeurt m.i. inderdaad nogal eenzijdig. Zo wordt in de nota in verhouding erg weinig aandacht besteed aan natuuraantasting. Dit wordt op een lijn geplaatst met spaarlampen en afvalscheiding. Gezien ontwikkeling als gevolg van toerisme in bijv. de Alpen of aan de Middellandse Zee is dit onbegrijpelijk (zo zijn de duinen langs noordelijke oever van de Middellandse Zee in 40 jaar met 75 % afgenomen, te weten van 160.000 tot 42.000 ha; en zijn, vooral als gevolg van het toerisme de monniksrob en twee soorten zeeschildpadden tot bedreigde diersoorten geworden).

Maar niet te ontkennen valt dat de mobiliteit wel een zeer milieubelastend aspect van het toerisme is. De ANVR is het in dit verband niet eens met het pleidooi voor mobiliteitsbeperking. In plaats daarvan pleit de ANVR voor betere vervoerstechnologie. Dat is natuurlijk van groot belang maar is wel erg makkelijk. De nota van de Raad voor het Natuurbeheer doet hier een aantal concrete voorstellen, te weten:

- het opheffen van de vrijstelling van het vliegverkeer van accijnsen en belasting op kerosine (waarom vliegverkeer hier een uitzondering?). Waarom wordt hierover door ANVR niets gezegd?
- de instelling van een milieuheffing op vliegverkeer, waaruit natuurbehoudsprojecten elders in de wereld kunnen worden betaald.

Over dit laatste punt nog enkele opmerkingen. Dit hoeft zeker niet te wachten op een algemene energie-heffing; het kan direct als maatregel door de toeristen-industrie worden uitgevoerd. Daarbij moet dan wel aan een landelijke (of uiteindelijk internationale) regel worden gedacht, gezien de geringe winstmarges. Het is dan vergelijkbaar met de bosaanplant door de electriciteitsbedrijven in Oost-Europa en ontwikkelingslanden. De toeristen-industrie zou daar een voorbeeld aan kunnen nemen!

Een vergelijkbaar punt vormt een mogelijke heffing op toeristische investeringen in het buitenland, bij voorbeeld de bouw van hotels in het Middellandse Zeegebied. Die heffing zou dan kunnen worden gebruikt voor aankoop en beheer van natuurgebieden, die ook voor het toerisme van groot belang zijn. Een aandachtspunt hierbij is dat dit mogelijk onderdeel kan gaan worden van de zgn. groene fondsen, d.w.z. een regeling voor belastingaftrek voor milieuvriendelijke investeringen, waarbij juist op dit moment overleg plaats vindt om die uit te breiden tot investeringen in het buitenland.

Als volgend punt wil nu nader ingaan op het ecotoerisme en milieukeurmerk, omdat dit zaken zijn waar de sector zelf op korte termijn het meest direct iets aan kan doen. Deze begrippen zijn helaas nog niet duidelijk omschreven. In de nota van de Raad voor het Natuurbeheer valt een vakantie in Centre-parcs er ook onder vanwege de geringe reisafstand. Dat lijkt me erg verwarrend. In de reactie van de ANVR wordt ecotoerisme gekoppeld aan kleinschaligheid. Dat vind ik ook misleidend, omdat kleinschalig toerisme juist zeer schadelijk kan zijn door beslag op lokale hulpbronnen (zelfs mogelijk veel schadelijker dan goed georganiseerd grootschalig toerisme). Voor een goede discussie moet het begrip ecotoerisme daarom beter omschreven worden, iets waar de Raad voor het Natuurbeheer ook voor pleit. De kern is m.i. dat het gaat om een vorm van natuurgericht toerisme die gekoppeld is aan een bescherming van diezelfde natuur (ev. door lokale bevolking).

Enkele voorbeelden:

- wandelroutes door beschermde gebieden, waarbij toegangsgeld wordt gebruikt voor bewaking en beheer van deze gebieden
- in voor ontbossing gevoelige gebieden alleen opnemen van overnachtingsplaatsen in de route waarin geen brandhout wordt gestookt (resp. eigen petroleum mee)
- heffing op overnachtingen welke gebruikt wordt om een nabijgelegen gebied te beschermen tegen aantasting (aankoop, beheer)
- vakanties, tijdens welke vrijwillig natuurbeheer wordt verricht op het gebied van onderhoud en bewaking
- en daarnaast natuurlijk eisen aan een goede riolering en goede landschappelijke inpassing.

In lijn met het bovenstaande stel ik voor om een milieukeurmerk aan het plaatsgebonden natuur- en milieubeheer te verbinden. Dus zeker een keurmerk voor een bonafide reis naar Nepal, ook al is het ver weg. Geen keurmerk voor een reis van een paar honderd gulden minder die zowel in sociaal als in milieu-opzicht een parasitair karakter heeft. Hierbij gaat het dus niet om een kleine selectieve vorm, maar kan het net zo goed om een hoofdstroom gaan (en zal daar zelfs bij voorkeur om moeten gaan!). Mijn vraag aan de ANVR is of het een dergelijk keurmerk zou willen ondersteunen.

Ter afsluiting nog een opmerking op het gebied van nationaal en internationaal overleg. Er is nu een platform in oprichting op het gebied van toerisme en milieu voor het Middellandse Zeegebied. De ANWB speelt daarbij een belangrijke rol. De bedoeling is dit Nederlandse initiatief qua deelname tot het buitenland zal worden uitgebreid. Het lijkt me van groot belang dat de ANVR hierin actief zal gaan participeren.